

Wymagania na oceny do historii technikum kl. 1

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Po co nam historia?	<ul style="list-style-type: none"> Program nauczania, zasady pracy, kryteria oceniania Podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, epoki historyczne, rodzaje źródeł historycznych) Periodyzacja dziejów Cele i metody pracy ze źródłami i schematami, planami i materiałem ilustracyjnym 	- prawidłowo stosuje pojęcie historia, prehistoria	- rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych	- opisuje rodzaje źródeł historycznych - wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	- wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	- wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Zanim zaczęła się historia	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie człowieka Chronologia prehistorii: epoki kamienia, brązu i żelaza Początki osiadłego trybu życia 	- prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> - wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) - wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	- prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit</i> , <i>mezolit</i> , <i>neolit</i> , - przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	- wymienia w porządku chronologicznym i opisuje etapy ewolucji człowieka - wyjaśnia pojęcie <i>Żywny Półksiężyc</i> i wskazuje ten obszar na mapie - wyjaśnia znaczenie przejścia na osiadły tryb życia	- przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina	- w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Starożytna Mezopotamia	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych 	- wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat)	- wskazuje na mapie obszar, na którym powstała cywilizacja Sumerów	- wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Hammurabiego,	- za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów	- w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych

a	<ul style="list-style-type: none"> • państw • Ustrój polityczny państw miast sumeryjskich i ukształtowanie się pierwszych imperiów • Pismo i znaczenie jego wynalezienia • Najważniejsze cywilizacje Mezopotamii: Sumer, Babilonia i Asyria • Ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji Mezopotamii • Osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii • Współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki - rozpoznaje pismo klinowe 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej - wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw - wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii - rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej - wyjaśnia okoliczności powstania pisma i znaczenie jego wynalezienia 	<p>Sargona Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa - wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje ustrój polityczny i struktury społeczne starożytnych cywilizacji - wyjaśnia cechy religii mezopotamskiej - opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Assurbanipala 	<p>państw w rejonie Mezopotamii</p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii - wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Starożytny Egipt	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje starożytnego Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu • Najważniejsze zachowane zabytki cywilizacji Egiptu - piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie Egipt i Nil - wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej - opisuje warunki naturalne Egiptu - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>politeizm, faraon, hieroglif, mumifikacja</i> - rozpoznaje pismo hieroglificzne - rozpoznaje piramidy egipskie 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje społeczeństwo starożytnego Egiptu - wyjaśnia okoliczności powstania piramid - rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej - opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu - wymienia główne cechy religii egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu - opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu - wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej - wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską - wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu - wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Ramzesa II, Echnatona - wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego - porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu

4. Izrael, Fenicja	<ul style="list-style-type: none"> • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Dzieje państwa żydowskiego • Kolonizacja fenicka i jej znaczenie • Wynalezienie alfabetu i jego znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą) i Fenicji - wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej - wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej - rozpoznaje pismo fenickie 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela - wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu - opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego - ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona - wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Hellada i Hellenowie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ ukształtowania terenu na cywilizację antycznej Grecji • Charakterystyka <i>polis</i> greckiej • Elementy wspólnoty greckiej • Rola religii greckiej • Wielka kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>polis</i>, <i>Hellada</i>, - wskazuje na mapie teren Grecji - opisuje warunki naturalne Grecji - wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji - wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> - wymienia główne cechy religii greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielka kolonizacja grecka</i>, <i>kolonia</i>, <i>metropolia</i> - wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji dla dziejów Hellady - wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej - omawia przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje struktury społeczne <i>polis</i> - wymienia głównych bogów i opisuje cechy mitologii greckiej - wyjaśnia rolę religii i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej - opisuje proces i wyjaśnia znaczenie kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> • Początki Aten • Pierwotny ustrój Aten • Społeczeństwo ateńskie • Reformatorzy ustroju ateńskiego • Charakterystyka demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja</i>, <i>obywatel</i>, <i>tyran</i> - wskazuje na mapie Ateny - wymienia główne organy władzy w 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>ostracyzm</i> - rozpoznaje plan antycznych Aten - wyjaśnia główne cechy ustrojowe 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Eklezja (Zgromadzenie ludowe)</i>, <i>Rada Pięciuset</i>, <i>Helijska (sąd ludowy)</i>, <i>strateg</i> - opisuje w porządku chronologicznym 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa - wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej - w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa

	w czasach Peryklesa • Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten	demokratycznych Atenach – opisuje strukturę społeczną Aten	demokratycznych Aten – prawidłowo umiejscawia w czasie życie Peryklesa	główne etapy przemian ustrojowych w Atenach	Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską	
3. Starożytna Sparta	• Początki Sparty • Oligarchiczny ustrój Sparty • Organizacja społeczeństwa Sparty • Wychowanie i życie Spartan	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i> , <i>wychowanie spartańskie</i> – wskazuje na mapie Spartę – wymienia główne organy władzy w Sparcie – wymienia etapy życia spartiaty	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>spartiaci</i> , <i>periojkowie</i> , <i>heloci</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Rhetra</i> , <i>efor</i> , <i>apella</i> , <i>geruzja</i> , <i>zgromadzenie ludowe</i> – opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty	– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty
4. Wojny grecko-perskie	• Narodziny i ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie • Strategia walki starożytnych Greków i Persów • Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich • Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej • Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita</i> , <i>falanga</i> , <i>triera</i> – wskazuje na mapie Persję – rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego	– umiejscawia w czasie wojny perskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina) i opisuje wynik tych starć	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>satrapa</i> , <i>hoplon</i> , <i>hegemon</i> , <i>kontrybucja</i> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską – wyjaśnia genezę wojen perskich – wymienia skutki wojen grecko-perskich – opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich	– wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków – wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa i Leonidasa – wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	• Skutki rywalizacji wewnątrz świata greckiego po zakończeniu wojen perskich • Przebieg podbojów	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wojna peloponeska</i> , <i>epoka hellenistyczna</i> , – lokalizuje na mapie	– omawia znaczenie bitwy pod Cheroneę – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>diadochowie</i> – wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy	– wymienia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym

	<p>Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizacja imperium macedońskiego • Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej • Narodziny kultury hellenistycznej • Świat hellenistyczny 	<p>Macedonię i Persję</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego - wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego 	<p>Aleksandra Wielkiego (nad rzeką Granikos, pod Issos, pod Gaugamelą)</p>	<p>przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego - opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego 	<p>macedońskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Demostenesa - wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego 	<p>przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego
<p>6. Kultura starożytnej Grecji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Narodziny filozofii greckiej • Literatura i teatr grecki • Architektura grecka • Igrzyska olimpijskie i rola kultury fizycznej w antycznej Grecji • Kultura hellenistyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i> - wyjaśnia rolę Homera, Sokratesa, Platona i Arystotelesa - wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska, kultura hellenistyczna, gimnazjon</i> - rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>stoicyzm, epikureizm, skene, proskenion, orchestra, gimanzjon, pakration</i> - opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji - wymienia główne świątynie starożytnych Aten - opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w życiu starożytnych Greków 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia dokonania: Talesa z Miletu, Parmenidesa, Pitagorasa, Epikura, Zenona z Kition, Hezjoda, Tyrtajosa, Alkajosa, Safony, Ajschylosa, Sofoklesa, Eurypidesa, Arystofanesa, Fidiasza - opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) - wyjaśnia rolę władców hellenistycznych dla rozwoju kultury - wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje główne cechy filozofii przyrody, epikureizmu i stoicyzmu
Rozdział III. Dzieje starożytnego Rzymu						
<p>1. Republika rzymska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie i rozwój Rzymu • Społeczeństwo Rzymu i źródła napięć społecznych • Powstanie ustroju 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika</i> - wskazuje na mapie Italię i Rzym 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, obywatel, patrycjusze, plebejusze</i> - wyjaśnia główne cechy 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor, edyl</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie - opisuje skład i zasady 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie - porównuje i ocenia

	<ul style="list-style-type: none"> republikańskiego Zasady funkcjonowania republiki Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – omawia cechy religii starożytnych Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> ustrojowe republikańskiego Rzymu – opisuje strukturę społeczną Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia legendę o powstaniu Rzymu – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii 	<ul style="list-style-type: none"> funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku
2. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne Podbój świata śródziemnomorskiego Konsekwencje podbojów dla Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium, sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickiej (Kanny, Zama) 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wymienia skutki podbojów rzymskich – omawia wyposażenie rzymskiego legionisty po reformie w I w. p.n.e. – podaje daty: zakończenia podboju Italii, bitwy pod Kannami, bitwy pod Zamą, zniszczenia Kartaginy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
3. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys republiki rzymskiej Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. Okoliczności powstania cesarstwa Ustrój pryncypatu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, cesarstwo, niewolnictwo, gladiator</i> – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – wyjaśnia podstawowe różnice między republiką a pryncypatem 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje powstanie Spartakusa – wyjaśnia pojęcia: <i>I triumwirat, II triumwirat, pryncypat</i> – opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: braci Grakchów, Gajusza Mariusza, Lucjusza Konreliusza Sulli, Marka Krassusa, Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza oraz Kleopatry VII – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta

				Akcjum)		
4. Imperium Rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> • Pax Romana i zasady funkcjonowania imperium • Niewolnictwo: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różnorodny status niewolników • Rola limesu jako granicy imperium • Kontakty Rzymian z ludami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) • Religia rzymska i przyswajanie kultów obcych podczas podbojów 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>pax Romana</i>, <i>Imperium Rzymskie</i>, <i>romanizacja</i> - wyjaśnia, w czym objawiał się kult cesarzy rzymskich - wskazuje na mapie Imperium Rzymskie 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady romanizacji - wyjaśni społeczną i gospodarczą rolę niewolnictwa w Imperium Rzymskim - rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>limes</i>, <i>szlak bursztynowy</i>, <i>wyzwoleniec</i> - opisuje przemiany społeczne w okresie wczesnego cesarstwa - wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie zabezpieczali granicę swojego imperium - za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej - opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa - w szerokim zakresie wskazuje przyczyny i skutki procesu romanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego
5. Osiągnięcia Rzymian	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie prawa rzymskiego • Architektura rzymska • Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium • Sztuka i literatura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie</i>, <i>amfiteatr</i>, <i>akwedukt</i>, <i>Koloseum</i>, <i>bazylika</i>, <i>droga rzymska</i> - rozpoznaje główne dzieła kultury starożytnego Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy prawa rzymskiego - wymienia cechy architektury rzymskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia znaczenie Prawa XII tablic dla państwa rzymskiego - wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej - przedstawia działalność: Polibiusza, Tacyta, Cycerona, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego, Plauta, Terencjusza i Mecenasa 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego - wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
6. Narodziny chrześcijaństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Początki chrześcijaństwa • Prześladowania chrześcijan - ich skala i przyczyny • Wzrost popularności, 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>chrześcijaństwo</i>, <i>mesjasz</i>, <i>apostołowie</i>, <i>męczennicy</i> - lokalizuje w miejscu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie symboli chrześcijaństwa - opisuje, jak chrześcijaństwo stało się religią dominującą 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa - przedstawia działalność św. Piotra i 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa - wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów

	<p>legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową</p> <ul style="list-style-type: none"> Wpływ chrześcijaństwa na kulturę i obyczajowość Rzymian 	<p>i czasie narodziny chrześcijaństwa</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje symbole chrześcijańskie wymienia główne cechy chrześcijaństwa 	<p>w cesarstwie rzymskim</p>	<p>Pawła</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim omawia znaczenie edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa 	<p>sukcesu chrześcijaństwa</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje, jak chrześcijaństwo wpłynęło na obyczajowość i kulturę starożytnych Rzymian 	
<p>7. Upadek cesarstwa rzymskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi Tetrarchia i dominat w Rzymie Zmiany społeczne w Rzymie Walki wewnętrzne o władzę nad imperium Wewnętrzne przyczyny kryzysu imperium Wędrówka ludów Rozpad imperium i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>, <i>Wielka Wędrówka Ludów</i>, <i>dominat</i> prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego i upadek cesarstwa zachodniorzymskiego wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie przedstawia znaczenie Teodozjusza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>tetrarchia</i>, <i>Hunowie</i>, <i>uzurpacja</i> wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego przedstawia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Romulusa Augustulusa i Odoakera w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie podaje daty: bitwy pod Adrianopolem, splądrowania Rzymu i bitwa na Polach Katalaunijskich 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
<p>Rozdział IV. Początki średniowiecza</p>						

1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Cesarstwo bizantyjskie czasów Justyniana Wielkiego • Ustrój Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Upadek cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Bizancjum, ikona</i> - rozpoznaje plan Konstantynopola - wymienia cechy sztuki bizantyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego - wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego - rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje ustrój polityczny Bizancjum - wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego - wyjaśnia pojęcia: <i>ikonoklazm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego - opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i przyczyny jego popularności • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Allah, Koran, meczet</i> - wyjaśnia, kim był Mahomet - prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu - wymienia główne założenia religii islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia etapy rozwoju religii islamskiej - rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia genezę powstania islamu - za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu - przedstawia działalność Mahometa - wyjaśnia pojęcia: <i>dżihad, sunnici, szyici, hidżra, kalif, mihrab, immam, minaret, charadż, arabeska</i> - wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego - wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla dziejów - wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Państwa barbarzyńskie na gruzach Imperium Rzymskiego • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich • Wzrost znaczenia Franków i powstrzymanie ekspansji islamu 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> - lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków - wyjaśnia, kim był 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje cechy ustrojowe państw germańskich - przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Karolingów - lokuje w czasie i przestrzeni powstania Państwa Kościelnego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>Longobardowie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> - wymienia największe państwa barbarzyńskie utworzone na dawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje proces powstania i rozwoju państwa Franków - lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i omawia jej znaczenie - opisuje w porządku 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków

	<p>w Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przejęcie władzy przez Karolingów • Utworzenie państwa kościelnego 	<p>Chlodwig</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie 		<p>obszarze cesarstwa rzymskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Merowingowie</i>, <i>Karolingowie</i>, <i>majordom</i> - wyjaśnia rolę Wulfili, Karola Młota i Pepina Krótkiego 	<p>chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków</p>	
4. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Podboje Karola Wielkiego • Powstanie cesarstwa Franków • Renesans karoliński i osiągnięcia kulturalne Franków • Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków • Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarz</i>, <i>renesans karoliński</i>, <i>minuskula karolińska</i> - lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego - wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego - wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia</i>, <i>hrabstwo</i>, <i>7 sztuk wyzwolonych</i> - opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński</i>, <i>margrabia</i>, <i>christianitas</i> - wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków - wyjaśnia, kim byli: Karloman, Alkuin, Leon III 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego - opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwojowe państwa Franków w czasach Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy
5. Czasy Ottonów	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Narodziny cesarstwa Ottona I • Najazdy Normanów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie</i>, <i>wikingowie</i>, <i>I Rzesza</i>, <i>Węgrzy</i> - lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat w Verdun - lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcie: <i>uniwersalizm cesarski</i> - za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli: Ludwik Pobożny, Lotar, Karol Łysy i Ludwik Niemiecki - wyjaśnia znaczenie traktatu w Verdun - opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy - wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy - omawia okoliczności odrodzenia cesarstwa pod rządami Ottona I 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy - omawia przebieg i skutki najazdów węgierskich na państwa Franków 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy - porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów

6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	<ul style="list-style-type: none"> Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego Drabina feudalna Stany społeczne i ich rola w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym – charakteryzuje życie codzienne rycerzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>feudalizm, komendacje, etos rycerski, trubadur</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej – omawia funkcje zamków i służące im elementy architektoniczne – przedstawia drogę chłopca do godności rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego – omawia przykłady średniowiecznego wzoru rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> Pochodzenie Słowian Kultura i wierzenia Słowian Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego oraz początek obrządku i alfabetu słowiańskiego Narodziny państwa czeskiego i Rusi Kijowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Słowianie i Awarowie</i> – za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich – opisuje cechy kultury i wierzeń słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Przemyslidzi, Rurykowicze, gtagolica</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni Państwo Samona i Państwo Wielkomorawskie – wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla, Metodego, Świętopełka, Ruryka i Włodzimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
Rozdział V. Polska za pierwszych Piastów						
1. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki osadnictwa na ziemiach polskich Kultura łużycka i osada w Biskupinie Wpływy rzymskie na ziemiach polskich Przybycie Słowian na ziemię polskie Początki ekspansji 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię, Piastowie, drużyna, gród</i> – lokalizuje w czasie i przestrzeni państwo Polan – wymienia osiągnięcia Mieszka I – lokalizuje w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i> – wymienia przyczyny i znaczenie chrystianizacji Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura archeologiczna, szlak bursztynowy, Dagome iudex, Związek Wielecki</i> – opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – omawia sposób organizacji państwa i siły zbrojnej Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów

	<p>terytorialnej Polan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polityka wewnętrzna i zagraniczna Mieszka I • Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku zachodnim 	chrzest Polski		<p>pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy - wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski 		
2. Panowanie Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> • Misja biskupa Wojciecha • Zjazd gnieźnieński • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • Koronacja królewska Chrobrego i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja, relikwia, święty</i> - wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III - lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego - wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo</i> - wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego - lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów - wskazuje na mapie arcybiskupstwa utworzone w czasach Bolesława Chrobrego - opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego - wyjaśnia znaczenie postaci: Henryka II i Jarosława Mądrygo 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską - opisuje cechy ustrojowe monarchii patrymonialnej 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie opisuje dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego - zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Kryzys monarchii Piastów	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i> - wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów - umiejscawia w czasie panowanie Mieszka II i Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II - wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI-XII w. - wyjaśnia znaczenie postaci: Miecława, Bezpryma i Brzetysława 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia skutki kryzysu Polski pierwszych Piastów - omawia etapy odbudowy państwa polskiego przez Kazimierza 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów

4. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie Bolesława Śmiałego • Spór Śmiałego z biskupem Stanisławem • Panowanie Władysława Hermana • Konflikt Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym • Rządy Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> - umiejscawia w czasie panowanie: Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego - wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego - wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława - lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego - wyjaśnia znaczenie postaci: Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa i Anonima zwanego Gallem - przedstawia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego - omawia przebieg sporu Zbigniewa z Bolesławem Krzywoustym 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego - omawia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem - wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg i znaczenie podboju Pomorza przez Bolesława Krzywoustego
5. Testament Bolesława Krzywoustego	<ul style="list-style-type: none"> • Postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego • Konflikt pomiędzy synami Krzywoustego • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu i pryncypatu - funkcjonowanie i upadek • Wzrost znaczenia rycerstwa - feudalizm na ziemiach polskich • Pogłębianie się rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> - umiejscawia w czasie i przestrzeni okres rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli: Władysław Wygnaniec, Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski i Kazimierz Sprawiedliwy - wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>seniorat, pryncypat, wojewoda, immunitet</i> - wyjaśnia rolę Piotra Włostowica i Wincentego Kadłubka - opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce - wyjaśnia przyczyny i przebieg konfliktu między Władysławem Wygnańcem a jego braćmi 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce - tłumaczy rolę Kościoła w okresie rozbicia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia społeczne skutki pogłębiania się rozbicia dzielnicowego
Rozdział VI. Pełnia i schyłek średniowiecza						
1. Między cesarstwem	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>katolicyzm,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konkordat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>symonia, nepotyzm,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego okres pontyfikatu 	

a papiestwem	<ul style="list-style-type: none"> Spór papiestwa z cesarstwem – przyczyny i skutki Papiestwo u zenitu potęgi politycznej Wielka schizma wschodnia 	<p><i>prawosławie, wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę</i></p> <ul style="list-style-type: none"> lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę wyjaśnia, kim byli: Grzegorz VII, Henryk IV, Innocenty III 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary dominacji katolicyzmu wymienia różnicę między katolicyzmem a prawosławiem 	<p><i>celibat, beneficja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę w szerokim aspekcie ukazuje skutki wielkiej schizmy wschodniej 	Innocentego III uważany jest za szczyt potęgi Kościoła	
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> Panowanie Turków w Ziemi Świętej Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów Skutki negatywne i pozytywne wypraw krzyżowych 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>krucjata</i> lokalizuje w czasie okres krucjat wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat wymienia zakony rycerskie utworzone w okresie krucjat wyjaśnia, jaką rolę odegrali: Urban II, Gotfryd de Bouillon i Saladyn 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie wymienia przyczyny i skutki krucjat 	<ul style="list-style-type: none"> za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa, Cesarstwo Łacińskie</i> wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat wyjaśnia znaczenie postaci: Baldwin I, Fryderyk Barbarossa, Ryszard Lwie Serce, Filip II August, Piotr Pustelnik 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców opisuje losy zakonów rycerskich 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
3. [4.] Miasto i wieś w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> Ożywienie gospodarcze w XI–XIII w. Rozwój wsi w średniowieczu Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu Nowe formy uprawy roli w średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka, trójpółowka, ratusz, cech, patrycjat, pospólstwo, cech</i> rozpoznaje cechy miasta średniowiecznego wyjaśnia rolę cechów i gildii 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcia: <i>czynsz pieniężny, zasadzka, pręgieryz, gildia, sukiennice, weksel</i> za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w. w szerokim aspekcie

	<ul style="list-style-type: none"> • Rola i charakterystyka rzemiosła i handlu w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia najważniejsze zajęcia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi 		<ul style="list-style-type: none"> średniowiecznych miast i wsi - wyjaśnia okoliczności powstania i specyfikę średniowiecznego mieszczaństwa - opisuje samorząd średniowiecznego miasta - wyjaśnia przeznaczenie najważniejszych budowli w średniowiecznym mieście 		<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy
4. [5.] Kościoł w średniowiec zu	<ul style="list-style-type: none"> • Reforma Kościoła • Powstanie nowych zakonów (cystersi, franciszkanie i dominikanie) • Znaczenie religii w życiu mieszkańców średniowiecznej Europy • Narodziny herezji średniowiecznych • Niewola awiniońska, upadek papieżstwa, schizma zachodnia 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja, niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia</i> - omawia rolę, jaką w dziejach Kościoła odegrali: Innocenty III, Franciszek z Asyżu, Dominik Guzmán - lokalizuje w czasie sobór w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) - wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, sktyptom, kapitularz, wirydarz</i> - wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych i kaznodziejskich - wyjaśnia znaczenie postaci św. Tomasza z Akwinu - wyjaśnia okoliczności niewoli awiniońskiej i wielkiej schizmy zachodniej - wyjaśnia znaczenie soboru w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia założenia ideowe albigensów - opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI-XIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym, kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
5. [6.] Europa późnego średniowiec	<ul style="list-style-type: none"> • Epidemia dżumy i jej następstwa • Przemiany społeczne i gospodarcze 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> - prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego - wymienia główne 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia pojęcia: <i>system nakładczy, powstanie Wata Tylera, żakeria, utrakwiści,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje ekspansję Osmanów - w szerokim zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> - w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego

za	<ul style="list-style-type: none"> • Husytyzm • Powstanie imperium osmańskiego • Upadek cesarstwa bizantyjskiego i jego następstwa 	upadek Konstantynopola	założenia ideologii husyckiej	<i>taboryci</i> - wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy - opisuje przebieg i skutki wojen husyckich - wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej	politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich	
6. [7.] Kultura średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Uniwersalny charakter kultury średniowiecznej Europy • Architektura romańska i gotycka • Szkolnictwo w średniowieczu • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu 	- wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> - rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim - rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej - wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej	- za pomocą schematów i fotografii opisuje style romański i gotycki - wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	- opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej - prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne, typowe dla budownictwa średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) - wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne - wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy - wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej	- opisuje system edukacyjny w średniowieczu - wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza	- w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy - wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza
Rozdział VII. Polska w późnym średniowieczu						
1. Polska dzielnicowa	<ul style="list-style-type: none"> • Koniec pryncypatu • Sprowadzenie Krzyżaków do Polski • Zmiany społeczne, ekonomiczne 	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, lokacja</i> - wyjaśnia, kim byli:	- wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast - wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne	- prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasądźca, sołtys, wójt, łan, wolni goście, wolnizna</i>	- wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.	- w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia

	<p>i polityczne w okresie rozbitcia dzielnicowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Najazdy mongolskie • Rozwój wsi i miast na ziemiach polskich 	<p>Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny</p> <ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego - lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski - lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą 	<p>zagrożenia dla ziem polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski - wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli: Henryk Brodaty, Świętopełk - opisuje proces lokowania wsi i miast - opisuje pierwsze próby zjednoczenia państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski 	<p>dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
<p>2. Odbudowa Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. • Rządy Wacława II • Konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich - prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka - wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka - lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka - wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami - wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II - wyjaśnia, kim byli: Henryk Prawy, Jakub Świnka, Henryk Głogowski, Jan Muskata, wójt Albert, Jan Luksemburski - lokuje w czasie panowanie Przemysła II i Wacława II - w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich - wskazuje na mapie zmiany granic Polski w czasie rządów Władysława Łokietka - ocenia rolę panowania 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski - wskazuje na mapie ziemie zjednoczone przez Przemysła II, Wacława II i Władysława Łokietka - wyjaśnia rolę Kościoła dla procesów zjednoczeniowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski - w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka - zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w omawianym okresie

				Przemysłodów w Polsce		
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego - rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego - wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego - lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego - wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego - w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego - omawia znaczenie założenia przez Kazimierza Wielkiego Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego - wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego - wyjaśnia sposób zabezpieczenia sukcesji tronu polskiego przez Kazimierza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski - w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego
4. Od Andegawenów do Jagiellonów	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów • Początki unii polsko-litewskiej • Polityka Władysława Jagiełły • Początek rządów dynastii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> - prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i>, <i>przywilej</i>, <i>Andegawenowie</i> - lokalizuje w czasie przywileju w Koszycach, unię w Krewie i unię Horodle - lokalizuje w czasie rządy: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi i Władysława Jagiełły 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia założenia przywileju koszyckiego - wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej - rozpoznaje mapę monarchii Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów - wyjaśnia rolę postaci Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Jagiełły, Witolda - opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej - wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach - wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedleński</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego - wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej - porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej - za pomocą tablicy chronologicznej tłumaczy związki między dynastiami Piastów, Andegawenów i Jagiellonów 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski - w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego • Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim - wyjaśnia rolę, jaką 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej - wymienia skutki bitwy 	<ul style="list-style-type: none"> - za pomocą mapy opisuje przebieg wielkiej wojny z Zakonem 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia strategię obu armii walczących w bitwie pod Grunwaldem 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski - w szerokim aspekcie

	<p>znaczenie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bitwa pod Grunwaldem w kulturze polskiej i późniejszej świadomości narodowej • Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji • Kolejne wojny z zakonem krzyżackim 	<p>odegrali w wojnie: Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, książę Witold</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką</p>	<p>grunwaldzkiej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica</p>	<p>ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski</p>
<p>6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy i śmierć Władysława Warneńczyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Przywileje szlacheckie • Polityka dynastyczna Jagiellonów w XV w. 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną</p> <p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią</p> <p>– wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia skutki II pokoju toruńskiego</p>	<p>– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej</p> <p>– lokuje w czasie i wymienia postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji, polityka dynastyczna</i></p> <p>– omawia zmiany w sztuce prowadzenia wojny, jakie dokonały się w trakcie wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia przywileje szlacheckie i ich znaczenie dla kształtowania się ustroju Królestwa Polskiego</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej</p> <p>– omawia polityczne i gospodarcze znaczenie odzyskania przez Polskę dostępu do morza</p> <p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka</p>	<p>– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <p>– w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny 13-letniej dla dziejów Polski</p>
<p>7. Kultura Polski średniowiecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego 	<p>– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce</p>	<p>– rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Wita Stwosza,</p>	<p>– opisuje szkolnictwo średniowiecznej w Polsce</p> <p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki</p>	<p>– omawia współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce</p>

	<p>dziejopisarstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu 	<p>- omawia znaczenie Akademii Krakowskiej dla państwa polskiego</p>	<p>w Polsce</p>	<p>Anonima zwanego Gallem, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza</p> <p>- opisuje dzieje Akademii Krakowskiej z uwzględnieniem roli Jadwigi Andegaweńskiej i Władysława Jagiełły</p>	<p>średniowiecza w Polsce</p>	
--	--	--	-----------------	---	-------------------------------	--